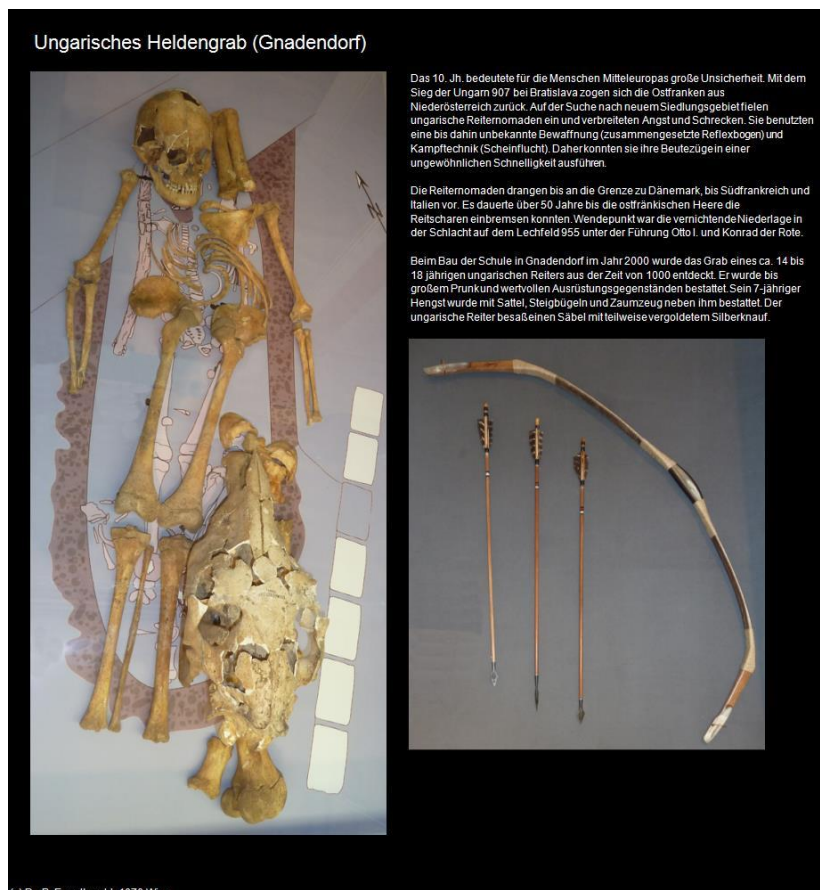


Co se dělo po konci Velké Moravy?

Politická situace v okolních zemích

Východofranská říše – Regnum Francorum Orientalium:

- název se objevuje až v roce 920, kdy Karel Dobrý a Jindřich I. Ptáčník uzavřeli tzv. bonnskou smlouvu: Karel směl svou říši nazývat *Regnum Francorum occidentalium*, („Království západních Franků“).
- od 10. století byla Východofranská říše označována i jako *Regnum Teutonicorum*; toto označení se však prosadilo teprve v 11. století, od dob Sálské dynastie (r. 1024, Konrád II. Sálský)
- *Východofranská říše (Svatá říše římská, od r. 962, Oto I. Veliký) byla rovnocenným nástupnickým státem podle tradice franské a podle tradic antického Římského impéria.*
- 955 – bitva u Lechu, porážka Maďarů, stop jejich další expanzi na západ
- 10. srpna 955. Ottovo vojsko se skládalo z 8 legií, poslední osmou legii tvořilo velmi dobře vyzbrojených 1000 (?) Čechů – ozbrojenci vyslaní knížetem Boleslavem I.
- **Východní Marka** – porážka Bavorů v roce 907 u Bratislavy dokonale rozvrátila mocenské uspořádání středního Podunají; vše za východním břehem řeky Enns (Enže) zmizelo z historického obzoru soudobých pozorovatelů



Hrob významného staromaďarského mladíka nalezený v dolnorakouské vesničce Gnadendorf

- kolem roku 979 píše pasovský biskup Pilgrim o této části Marky jako o Maďary zpustošené oblasti – „*barbarica devastatio*“
- po bitvě u Lechu se saští králové snažili o normalizaci poměrů, na úkor místních rodových klanů posílili královské působení prostřednictvím úřadu markraběte (972), v r. 976 převzal správu Východní Marky první Babenberk – Leopold I. (léno)
- v roce 996 je poprvé doložen název *Ostarrichi* – Rakousko

Polsko (významná lokalita z počátků formování knížetsví: Gniezdno):

- první historicky doložený Piast Měšek I. (935–992)
- první písemná zmínka o něm: r. 963 se proti jeho území vypravili, jak informuje saský kronikář Widukind z Corvey, pohanští Rataři v čele s německým velmožem Wichmarem, útok byl odražen, ale v boji zahynul Měškův bratr, jméno neznáme.
- r. 965 svatba s dcerou čes. knížete Boleslava I. Doubravkou
- Doubravka byla křesťanka, proto se musel nechat pokřtít i kníže Měšek.
- v r. 968 vzniklo v Poznani misijní biskupství latinského ritu, které podléhalo přímo Římu; v jeho čele stál biskup Jordan
- na konci své vlády, asi kolem roku 991, daroval Měšek I. polský stát formálně stolci sv. Petra – hlavním cílem tohoto opatření bylo zainteresovat papeže na zřízení samostatné církevní organizace v Polsku (*Dagome Iudex regest*).
- Boleslav I. Chrabrý (967–1025), polský kníže (od 992), později první polský král (1025); dočasně vládcem Čech (1002–1004).
- 1000 – Gniezdno – arcibiskupstvem, první arcibiskup Slavníkovec Radim
- 1025 papež Jan XIX. V Gniezdnu korunoval Boleslava polským králem, bez souhlasu císaře Konráda II, polský stát – papežské léno
- nástupce B. CH. jeho syn Měšek II. Lambert (990–1034) – postupný úpadek raného polského království

České knížetství:

- Spytihněv I. (kolem r. 875–915), český kníže samostatně od r. 894 (po smrti Svatopluka)
- v r. 895 se podle *Análů Fuldských* objevil na říšském sněmu v Řezně, aby vzdal poctu Východofranckému králi Arnulfu Korutanskému; byly položeny základy opevnění Pražského hradu, kam přesídlil kníže se svojí družinou z Levého Hradce; Praha se stala centrem rodícího se českého státu;
- po jeho smrti (915) se ujal stolce mladší bratr Vratislav I. (888–921) – zřejmě jako první expandoval za hranice české kotliny; kolem roku 916 založil baziliku sv. Jiří na PH; zahraniční politiku charakterizovaly boje s Maďary; kronika Šimona z Kézy (konec 13. stol.) uvádí, že Vratislav I. zemřel, pravděpodobně po zranění dne 13. února v roce 921 ve válce v době maďarského nájezdu do Čech a na Moravu.

- nástupce – spor Ludmila (orientovala se politicky na Bavorsko) – Drahomíra (orientovala se politicky na Sasko) – nezletilý Václav – zavraždění Ludmily – nástup Václava na stolec nejpozději v r. 925; v r. 929 – porážka od Jindřicha Ptáčníka – odvádění *tributu pacem* do říše, 930 – rotunda sv. Víta – 929/935 zavraždění Václava v Staré Boleslavě
- Boleslav I. (asi 925–967/972), kníže 929/35–967/972; po převzetí moci po Václavovi odmítl odvádět tribut do říše; následovala čtrnáctiletá válka (936–950) s králem Otou I.; Ota obléhal na nějakém hradě Boleslavova syna (?), není jisté, kde to bylo. Ze 16. července 950 pochází listina, která byla sepsána v někde Čechách, v podhradí Nového hradu (lat. *Niuunburg*) – se Boleslav Ottovi poddal.
- na Ottově straně se pak armáda Boleslava I. roku 955 zúčastnila bitvy na Lechu, kde byly poraženy kočovné maďarské kmeny, které se usadily v Podunajské nížině; Boleslav sám se bitvy neúčastnil, musel odrazit vedlejší invazi Maďarů na Moravu; Otovi na pomoc ale poslal podle pís. pramenů. sbor o 1000 vyzbrojených a vycvičených družiníků
- pravděpodobně za Boleslava I. byla systematicky oslabována moc rodových klanů a jednotlivá území podřízená Přemyslovcům spravovali knížetem delegování úředníci – kasteláni; za Boleslavovy vlády se začínají razit první české drobné mince – pražské denáry; výboje – během nich připojil ke svému státu Slezsko, Krakovsko, Moravu, Červené hradky – cesta na Kyjev – obchod s otroky – zdroj zisku; sňatková politika – Doubravka
- nástupce – jeho syn Boleslav II (932?–999), na stolci od r. 967/72, pokračování v politice otce, 973 – založení pražského biskupství; 973-76 založení prvního kláštera – benediktinky u sv. Jiří – Mlada; r. 993 také založen první mužský klášter v Čechách – benediktinský klášter v Břevnově; spory s Měškem i s Otou II.; 992 tažení s Otou III. proti polabským Slovanům; 995 vyvraždění Slavníkovců; ke konci vlády územní ztráty na východě ve prospěch Piastů
- Boleslav III. Ryšavý (okolo 965–1037); český kníže v letech 999-1002, 1003; zahájená první krize českého státu; ovládal pouze Čechy; snaha o likvidaci bratrů – Jaromíra a Oldřicha (1001), jejich útěk do Bavor; povstání proti Boleslavovi – jeho útěk do Polska; na stolec dosazen Boleslavem Chrabrým Vladivoj v příbuzenském stavu k Přemyslovcům; Jindřich II. - Řezno – léno; razil vlastní denáry, zemřel již v roce 1003
- Břetislav I. (1002/1005-1055), kníže 1034–1055; územní zisky na Polsku, 1038–39 – dobyl Gniezdno, Břetislavova statuta, 1040 – udělení Čech v léno Jindřichem III., 1054 – prosazení seniorátu, moravské úděly (?)

Rané Uherské království:

- Arpád – legendární předek Arpádovců a náčelník kmene Megyerov, podle legend a kronik měl pod tlakem Pečeňů vyvést svůj lid z Etelköz (Medziříčí) do Karpatské kotliny; zřejmě zemřel mezi roky 900 a 907
- jeho nástupce – syn Zoltán – (zemřel 948/49?), pokračoval ve výbojích na západ
- po něm kmen vedl jeho synovec Fajsz (do roku 955, sesazen) – bitva při řece Lechu nedaleko Augsburgu zastavila postup nomádských hord, na jedné straně bojovali vojska Ottu I: Legio Regia, nejsilnější šik obrněné jízdy pod vedením krále Ottu,

složený především ze saských a franckých rytířů; Bavoři vyslaní umírajícím vévodou Jindřichem I. Bavorským, bratrem krále Oty; 1000 českých bojovníků poslaných Boleslavem I.; Frankové pod velením králova zetě Konráda Červeného; Švábové vedení vévodou Burchardem III.; maďarští vůdcové pobiti, zajati, popraveni – to také nastartovalo vzestup Arpádovců

- Jeho syn Taksony (vůdce do roku 970), započal proces postupné christianizace, jako spojenec Rusů (kyjevský kníže Svjatoslav I.) a Turků poražen Byzantinci u Arkadiopole v r. 970 – sesazen; novým náčelníkem se stal jeho syn Gejza, usazuje se v Ostřihomi a pod vlivem císaře Oty II. přijímá v roce 973 křesťanství
- Jeho syn a nástupce Štěpán I.; zakladatel uherského státu; jeho původní pohanské jméno bylo Vajko, vzal si za manželku křesťanku a bavorskou princeznu Gizelu – dceru bavorského vévody Jindřicha Svárlivého; papež Silvestr II. ho v r. 1000 korunoval králem, se souhlasem císaře Oty III.; založil arcibiskupství v Ostřihomi; V roce 1083 byl papežem Řehořem VII. svatořečen
- kolem roku 1002 – první uherský zákoník
- v r. 1031 zemřel jediný Štěpánův syn Imrich, spory o následnictví; Štěpán určil synovce Petra Orseola, podle seniorátního systému však měl nárok na trůn Arpádovec Vazul (bratranec Štěpána), byl oslepen a uvězněn v Nitře, jeho synové Ondřej, Bela a Levente prchli pod ochranu českého knížete Břetislava
- Od smrti Štěpána I. v roce 1038 až do roku nástupu Ladislava I. Svatého v roce 1077 chaos na trůně jako u Přemyslovců na poč. 11. stol.

Příchod Starých Maďarů



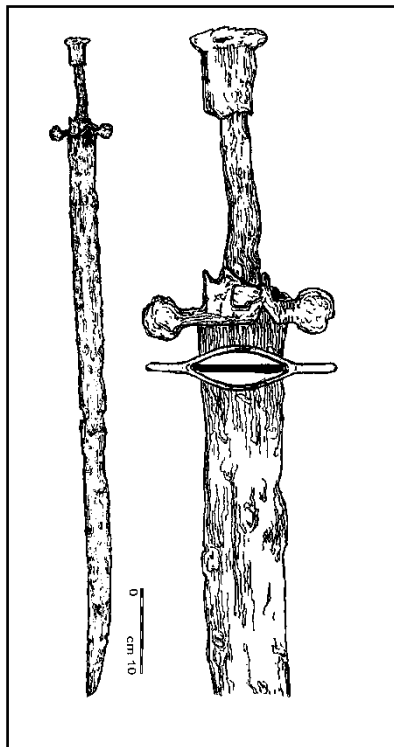
A magyar törzsek vándorlásának állomásai: Magna Hungaria, Levédia, Etelköz, Kárpád-medence

- objevení prvního staromaďarského hrobu v Karpatské kotlině – 1834 – lokalita Benepusztá, dnes Ladánybene
- následně byl r. 1853 odkrytý hrob ve Fejérské župě ve Vereby
- V r. 1868 byl objeven hrob ve slovenském Hlohovci, hrob obsahoval arabský dirham z dob panování emira Nasr ben Ahmeda (918/919)
- postupně nálezů přibývalo
- 1959 – objev v Zemplíně – mohyla č. 4 ze starší doby římské (1,6x21x18 m) – do ní zahloubený staromaďarský hrob; byl vyhlouben do středu mohyly, ohraničen kruhovým příkopem, v ní obdélníková jáma 3,7x2,4x1,4 m), zbytky dubové rakve, muž s hlavou na Z, hrob obsahoval: nůž, ocílku, šípy v toulci, šavli, u nohou mrtvého 2 třmeny, přezka ze sedla, obruče a kování z vědra, v SZ rohu hrobu – stříbrný šálek, na krku zlatý nákrčník, na zápěstích zlaté náramky...nášivky na oděv, koňský postroj atd., dato: přelom 9./10. stol.
- Z území dnešního Slovenska dosud evidujeme kolem 150 staromaďarských jezdeckých hrobů z 56 lokalit z 10. až 11. stol.
- počet jezdeckých hrobů nepřesahuje cca 10 % z celkového počtu hrobů
- Lokality: *Bánov-Boncové; Levice-Géňa; Ondrochov; Nové Zámky-Szomoray*
- Pohřební ritus: *kostrový, Orientace: Z-V (SZ, V, JZ); poloha nálezů;*



Nálezy artefaktů, které jsou spojovány s maďarským kulturním prostředím z Čech: kostěné obložení reflexního kompozitního luku – Libice nad Cidlinou; garnitury a koň. postroj – Litoměřicko; zlomek kotle – Libědice; hroty šípů: Hradiště u Němčic;

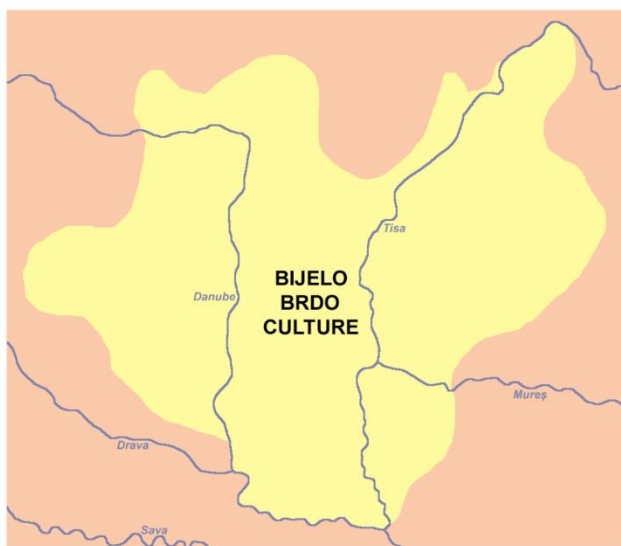
Nálezy z Moravy: hroty šípů – hradiště: Mikulčice – Valy; Brno – Líšeň; Břeclav – Pohansko; Znojmo – Hradiště; keramika: Olomouc – Nemilany, Olomouc – Slavonín; šavle: Olomouc – Nemilany



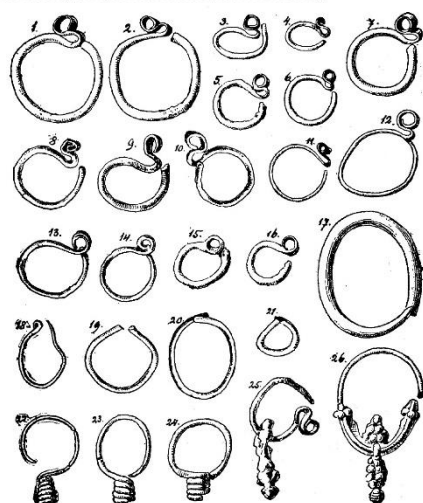
Šavle z Olomouce – Nemilan, hrobový nález

Belobrdská kultura

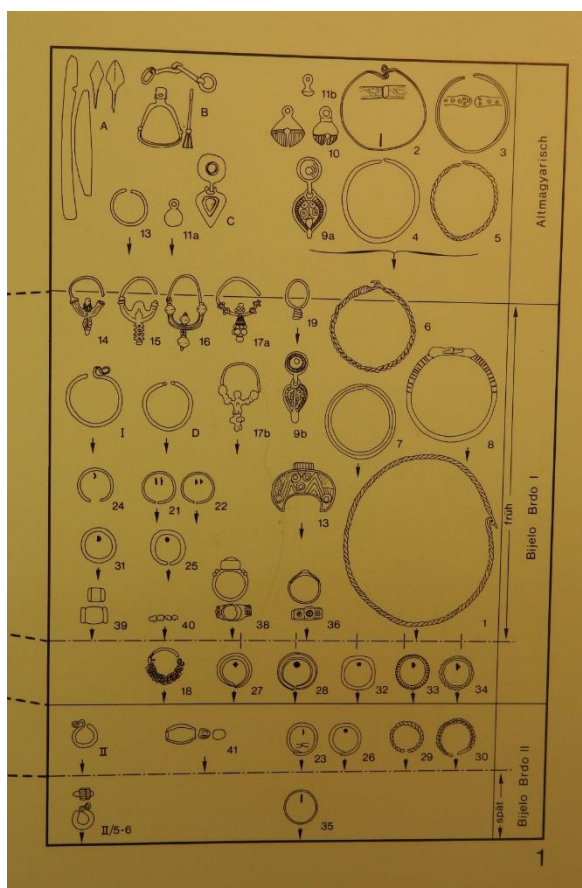
- Od 2. poloviny 10. století se v archeologických pramenech Karpatské kotliny začínají objevovat rozsáhlá řadová pohřebiště s charakteristickou materiální náplní
- Tento stav trvá do poč. 12. stol., kdy mizí střídají je kostelní hřbitovy
- Pohřebiště se v literatuře označují pojmem belobrdská kultura, belobrdský kulturní komplex
- Eponymní lokalita Bijelo Brdo se nachází v dnešním Chorvatsku; zkoumal ji v 1896 až 1897 dr. Josip Brunšmid
- Belobrdskou kulturu podrobně chronologicky klasifikoval na základě rozboru 5 maďarských pohřebišť Jochen Giesler, 1981, Praehistorische Zeitschrift
- Nadetnický charakter, spojila prvky slovanské, nomádské, byzantské, franské dalších obyvatel Panonské nížiny
- Charakteristické jsou: pletené či tordované nákrčníky, náramky, prsteny, různé typy hrozníčkových, lunicových a bubínkových náušnic, plechové většinou dvojdílné ozdoby oděvu (nášivky), náhrdelníky ze skleněných perel, esovité záušnice, gombíky, mince – obolus mrtvých



Basic territory of Bijelo Brdo culture (10th-12th century)



Sl. 6. Karičice sjepečničarke i minđuše iz starohrvatskih grobova u Bijelom brdu. Nar. vel.



Na území dnešních Čech v mladší době hradištní (950–1200) se zahušťovala sídlištní síť centrálními sídly; ústřední roly hrála ostrožna nad Vltavou – místo dnešního Pražského hradu:

sídliště

hradiště – Pražský hrad,

Libice nad Cidlinou, Budeč,

Zabrušany, Litoměřice, Netolice, Žatec atd.

- církevní architektura (kostely, kláštery)
- hradební správa

Pohřební ritus na území dnešní ČR

- **kostrový** – poloha nazar, hlava na Z, natažené končetiny, plochá venkovská pohřebiště, kostelní etážové hřbitovy
- **Kostelní hřbitovy** (locus sacer, etážovitě vrstvení hrobů)
- Mušov, Holubice, Radomyšl

- Hrobová výbava chudne; esovité záušnice, prsteny, obolus mrtvých – mince, železné nože, křížky
- Za Boleslava I. – počátek ražby mincí – denár, stříbrná oboustranná mince, ražby tzv. velkého střížku; jako základ pro zavedení denáru byl karolinský peněžní systém, přijatý v roce 781 Karlem Velikým; mince ražené v Čechách koncem 10. století, které byly zavedeny Boleslavem I. až do mincovní reformy Břetislava I. roku 1050 byly denáry tzv. velkého střížku tj. průměr 18–20 mm a hmotnosti více než 1 g; nálezy velkého střížku se objevují více v zahraničí než v Česku (např. v Praze a Plzni a v jejich okolí); od roku 1050 až do začátku ražby brakteátů někdy okolo roku 1217 byly raženy denáry malého střížku o průměru 16 mm a hmotnosti pod 1 g.

Literatura:

Beranová, M. 2015: Slované. Praha.

Beranová, M. – Lutovský, M. 2009: Slované v Čechách. Archeologie 6.-12. století. Praha.

Budinský-Krička, V. 1965: Staromaďarský náčelnický hrob zo Zemplína. Archeologické rozhledy XVII, 309-338.

Eisner, J. 1933: Slovensko v pravěku. Bratislava.

Giesler, J. 1981: Untersuchungen zur Chronologie der Bijelo-Brdo Kultur. Praehistorische Zeitschrift 56, 6–167.

Kouřil, P. (ed.) 2014: Velká Morava a počátky křesťanství. Brno.

Kouřil, P. (ed.) 2014a: Cyrilometodějská misie a Evropa. 1150 let od příchodu soluňských bratří na Velkou Moravu. Brno.

Lutovský, M. 2001: Encyklopedie slovanské archeologie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Macháček, J. – Wihoda, M. eds. 2016: Pád Velké Moravy aneb Kdo byl pohřben v hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi. Praha.

Pinterová, B. 2007: Príchod Maďarov o Karpatskej Kotliny vo svetle archeologických prameňov. In: Acta Nitriensiae. Zborník FF UKF v Nitre. Nitra, 128–144.

El. zdroje:

<https://www.wikipedia.org/>